
Till

Ved Stranden 18
DK-1061 Köpenhamn K

Kopia

Tel +45 3396 0200

Från

Fax +45 3396 0202

www.norden.org

Ämne

20 maj 2014

13-01419-2

Meddelande rekommendation 9/2012

Nordiska rådet rekommenderar de danska, norska, finska och svenska regeringarna,

- att sörja för att urfolkens rättigheter inte kränks när regionens naturresurser blir utvunna, bland annat genom att implementera FNs vägledande principer för näringsliv och mänskliga rättigheter samt OECDs riktlinjer för multinationella företag.

Besvarelse af rekommendation

I forbindelse med udvinding af naturressourcer i områder, hvor oprindelige folk bor, er det vigtigt, at beslutningstagere lægger op til en åben og involverende proces, hvor de berørte oprindelige folk er sikret inddragelse. Dialog med oprindelige folk er vigtig for at kortlægge interesser, sikre gode nationale processer og hindre, at oprindelige folks rettigheder bliver krænket. Oprindelige folk kan, på lige linje med andre, benytte sig af de nationale retssystemer, hvis de mener, at deres rettigheder bliver krænket. I tillæg vil internationale klagemekanismer kunne være en sikkerhedsventil. Individer kan eksempelvis fremsætte sager for den Europæiske Menneskerettighedsdomstol vedrørende deres respektive rettigheder under den Europæiske Menneskerettighedskonvention eller indgive en klage til den relevante FN-klagekomité eller til FN's særlige rapportør for oprindelige folks rettigheder, som kan følge op på sådanne sager overfor parterne via besøg eller udtalelser.

I **Finland** fastslog Statsrådet i sitt principbeslut om samhällsansvar, som antogs den 22 november 2012, att man i Finland ska utarbeta en nationell genomförandeplan om FN's vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter.

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte den 16.7.2013 en arbetsgrupp för att bereda ett förslag till att utveckla samernas rätt att delta i beslutsfattandet kring användningen av mark- och vattenområden som ligger inom samernas hembygdsområde. Arbetsgruppen har i sitt betänkande (Arbetsgruppens promemoria 2014:2; tillgänglig på finska) föreslagit att i lagen om Forststyrelsen skall inkluderas ett eget stycke om särskilda stadganden gällande samernas hembygdsområde. Stycket skulle innehålla stadganden gällande planering som sker på samernas hembygdsområde samt stadganden gällande förbudet att försämra förekomstplatser som är viktiga för att en art som kräver särskilt skydd ska kunna fortleva. Arbetsgruppen har därtill föreslagit att lagen skulle inkludera stadganden gällande

förhandlingsdelegationer som utnämns kommunvis. Dessa delegationer skall ha till uppgift att behandla användning och skötsel av statens mark- och vattenområden samt därtill hörande naturresurser.

Samernas och den övriga lokalbefolkningens möjligheter att delta i användningen av deras levnadsområden är redan nu rätt så väl tryggade vad beträffar statens mark- och vattenområden. Av mark- och vattenområden på samernas hembygdsområde är över 90 % i statens ägo och i Forststyrelsens besittning. Användningen av mark- och vattenområden som är i Forststyrelsens besittning planeras med stöd av naturresursplaneringen. Planeringsprocessen tillförsäkrar deltagande och lokala intressentgrupper kan delta i processen. I planeringsprocessen görs linjedragningar gällande användning av markområden och beslut på regional nivå t.ex. om tyngdpunkterna i användningen för naturskydd och rekreation och om skogsbrukets omfattning. [Finland har inte ratificerat ILO konvention 169].

I **Sverige** beslutade riksdagen 1977 att samerna är Sveriges enda urfolk som har folkrättsliga krav på en kulturell särbehandling i Sverige. Sverige har ikke ratificerat ILO Konventionen nr. 169.

For så vidt forholdene i **Kongeriget Danmark** ratificerede Danmark i 1996 ILO-konvention nr. 169 om oprindelige folk og **stammefolk** i selvstændige stater. Konventionen gælder for inuit i Grønland. I henhold til artikel 6 i ILO-konventionen har oprindelige folk ret til at blive inddraget i sager, der angår dem.

Den 21. juni 2009 trådte lov om Grønland Selvstyre (selvstyreloven) i kraft. Denne selvstyreordning for Grønland erstattede derved Grønlands hjemmestyreordning, der trådte i kraft i 1979. En væsentlig ændring med selvstyreloven er, at befolkningen i Grønland anerkendes som et folk med ret til selvbestemmelse i henhold til folkeretten. Det primære mål med indførelsen af selvstyre var desuden at fremme overdragelse af yderligere kompetence og dermed overdragelse af ansvaret for grønlandske myndigheder på områder, hvor dette er forfatningsmæssigt muligt. Siden 2010 har Grønlands Selvstyre haft ansvaret for råstofområdet. Grønland har således det lovgivnings- og forvaltningsmæssige ansvar for råstofområdet i Grønland.

Norge ratificerte ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater i 1990. Hovedprinsippet er urfolkets rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur, og myndighetenes plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet. Det ble da bestemt at konvensjonen for Norges del gjelder for samene i Norge.

ILO-konvensjon nr. 169 er gjennomført i norsk rett blant annet gjennom sameloven, konsultasjonsordningen og finnmarksloven. Sametinget ble bestemt etablert i lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven), og ble formelt åpnet i 1989. Sametinget er en viktig aktør i utarbeidelsen av norsk samepolitikk, og har flere muligheter til å påvirke saker om utvinning av naturresurser blant annet gjennom innsigelser etter plan- og bygningsloven og saksbehandlingsreglene i mineralloven.

Mineralloven innehar regler som sikrer at hensynene til samiske interesser blir ivarettatt. Loven fastsetter at forvaltning og bruk av mineralressurser skal skje på en måte som ivaretar hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsliv og samfunnsliv, og at mineralloven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter. Disse reglene gjelder generelt for hele landet og har betydning i alle områder med samiske interesser, også i områder utenfor Finnmark. For Finnmark er det fastsatt særskilte regler i mineralloven for å sikre grunnlaget for samisk kultur og næringsutøvelse.

Reglene omfatter særlige varslingsplikter og saksbehandlingsregler og krav om særskilt tillatelse for å igangsette undersøkelser etter og utvinning av statens mineraler. Etter reglene skal det legges vesentlig vekt på hensynet til samisk kultur, reindrift, næringsutøvelse og samfunnsliv ved vurderingen av om tillatelse skal gis. Det kan også stilles vilkår for å ivareta hensynet til samiske interesser.

Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som angår dem. Denne retten er nedfelt i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater artikkel 6. I Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget, basert på avtale inngått mellom kommunal- og regionalministeren og sametingspresidenten 11. mai 2005, er det fastsatt nærmere prosedyrer for hvordan konsultasjonene med Sametinget skal foregå. Statlige myndigheter kan også ha en plikt til å konsultere med andre samiske interesser i tillegg til Sametinget. Dette gjelder særlig i saker som direkte berører samiske næringer, slik som reindriften.

I 2005 trådte lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) i kraft. Formålet med finnmarksloven er å legge til rette for at grunn og naturressursene i Finnmark forvaltes på en balansert og økologisk bærekraftig måte til beste for innbyggerne i fylket og særlig som grunnlag for samisk kultur, reindrift, bruk av utmark, næringsdrift og samfunnsliv. Finnmarkseiendommen skal forvalte grunn og naturressursene i henhold til finnmarksloven. Finnmarkseiendommen ledes av et styre på seks personer: tre styremedlemmer oppnevnt av Sametinget og tre av fylkestinget i Finnmark.

Finnmarksloven slår fast at samene kollektivt og individuelt gjennom langvarig bruk av land og vann har opparbeidet rettigheter til grunn i Finnmark. Finnmarkskommisjonen arbeider med å kartlegge rettigheter som samer og andre har opparbeidet. Utmarksdomstolen for Finnmark skal avgjøre tvister i denne type saker.